

2. *Андреєва Г.І.* Економічний аналіз: Навч.-метод. посіб. — К.: Знання, 2008. — 263 с. — (Вища освіта ХХІ століття).

3. *Антонюк Р.Р.* Проблемні аспекти управління прибутком сільсько-господарських підприємств / Антонюк Р.Р., Березівський П.С. // Економічний простір. — 2009. — № 21. — С. 312—320.

4. *Белюсова І.А., Барановська Т.В.* Облікова політика в Україні: теоретичні засади формування та практика застосування: Наук. моногр. — ЖДТУ, 2003. — 512 с.

Find similar papers at core.ac.uk

provided by Institutional Repository of Vadym Hetma

БЕЗГОТІВКОВА ДІЯЛЬНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА: СУТНІСТЬ І ШЛЯХИ ЗАПРОВАДЖЕННЯ

Актуальність. Кошти присутні на початковому і кінцевому етапах облікового циклу, включає придбання товарів, виробництво продукції, виконання робіт, надання послуг, а також продаж. На сьогодні в Україні підприємства використовують дві форми розрахунків: готівкові та безготівкові. Найпоширенішими у відносинах між підприємствами є безготівкові рахунки, які включають операції, що здійснюються через рахунки в банках.

Актуальність обраної теми є очевидною, адже кожне підприємство рано чи пізно стикається із проблемами пов'язаними із безготівковими перерахуваннями, без поточного та інших рахунків в банках жодне підприємство не здатне успішно проводити свою діяльність.

Дослідження питання науковцями. Дане питання досліджували такі науковці, як Л.Г. Єфімова («Банковские сделки: право и практика») [1], М.Ф. Рибченко (стаття «Оптимізація системи безготівкових розрахунків») [2], Д.В. Твердохлібова (наук. доп. «Грошові потоки: методичні засади побудови і аналізу») [3], Б.С.Івасів (підручник «Гроші та кредит») [4] та інші. Визначення В.Ф. Кузьміна («Кредитные и расчетные правоотношения в промышленности») [5] більше наближене до правової природи видів безготівкових розрахунків. Він вбачав у формах розрахунків сукупність норм, які визначають зовнішні ознаки і реквізити розрахункових документів, порядок і прийоми їх заповнення, операційної обробки, руху за встановленою схемою документообігу,

способи пересилки, реєстрації, обліку тощо. Найбільш вдалим є визначення Н.І. Солов'яненко (стаття «Правовые условия для электронной коммерции») [6], відповідно до якого безготівкові розрахунки — це передбачені правовими нормами або банківською практикою способи переказу коштів через кредитні організації, що відрізняються видом розрахункового документа, порядком документообігу, умовами надання коштів у розпорядження одержувача, в тому числі зарахування на його рахунок [7, с. 146].

Виклад основного матеріалу. Безготівкові розрахунки — це перерахування певної суми коштів з рахунків платників на рахунки одержувачів коштів, а також перерахування банками за дорученням підприємств і фізичних осіб коштів, унесених ними готівкою в касу банку, на рахунки одержувачів коштів [7, с. 144].

Порядок здійснення безготівкових розрахунків визначається інструкцією «Про безготівкові розрахунки в Україні в національній валюті», яка затверджена постановою Правління Національного банку України 21.01.2004 за № 22. Інструкцією встановлені загальні правила, форми і стандарти безготівкових розрахунків для підприємств усіх форм власності, які проходять через банки [8, с. 234].

Банки можуть відкривати поточні, депозитні, бюджетні, позикові рахунки, субрахунки для філій, представництв тощо. Найбільш поширене сьогодні використання поточних і депозитних рахунків. Підприємство, залежно від необхідності може мати кілька поточних рахунків, але тільки в різних банках.

Згідно із запровадженням Національним банком України порядком, безготівкові розрахунки можуть здійснюватися за такими формами розрахункових документів:

- платіжними дорученнями;
- платіжними вимогами-дорученнями;
- розрахунковими чеками;
- акредитивами;
- платіжними вимогами.

Крім перелічених, у платіжному обороті України дедалі більшого поширення набувають безготівкові розрахунки з використанням платіжних інструментів векселів і банківських платіжних карток. Порядок цих розрахунків регулюється окремими нормативно-правовими актами Національного банку України.

Усі зазначені платіжні інструменти (крім платіжних вимог) можуть використовуватися (за вибором) учасниками безготівкових розрахунків за товарно-матеріальні цінності, виконані роботи, надані послуги, а в нетоварному платіжному обороті — лише платіжні доручення і векселі. Платіжна вимога — це платіжний

документ, який використовується для здійснення примусового списання (стягнення) коштів з рахунків платників стягувачами, яким закон надає право таких дій.

Розрахунки платіжними дорученнями в Україні посідають перше місце за питомою вагою в сукупному платіжному обороті. Платіжне доручення являє собою наказ підприємства або організації банку, що його обслуговує, про перерахування (переказ) певної суми коштів зі свого поточного рахунку на рахунок постачальника або іншого одержувача, зокрема бюджету, загальнодержавного цільового фонду тощо.

Платіжна вимога-доручення — це комбінований документ, який складається з двох частин. Перша частина — це вимога постачальника (одержувача коштів) безпосередньо до покупця (платника) сплатити вартість поставленої йому згідно з договором продукції (виконаних робіт, наданих послуг). Друга частина платіжної вимоги-доручення — це доручення платника своєму банку про перерахування з його рахунку коштів на рахунок одержувача.

Рахунок 311 «Поточні рахунки в національній валюті». Це головний «робочий» рахунок підприємства. Саме даний рахунок використовується для здійснення основної маси розрахунків підприємства з покупцями і замовниками, з постачальниками і підрядчиками, з податковими органами і фондами й іншими юридичними і фізичними особами. Синтетичний облік за рахунком 31 «Рахунки в банках» ведеться в журналі №1 і Відомості 1.2.

У практиці розрахунків певного поширення набули дві форми розрахунків, які гарантують платіж постачальнику шляхом депонування коштів платника на окремих рахунках у банку. Це розрахунки чеками та акредитивами.

Акредитив — це грошове зобов'язання банку, яке видається ним за дорученням клієнта на користь його контрагента сплатити кошти постачальникові (або надати повноваження банку постачальника здійснити такий платіж) на умовах пред'явлення документів, передбачених відповідно з договором між контрагентами [9, с. 245].

Для оформлення акредитиву виписується і направляється банку заява на акредитив. Кошти заявника при цьому бронюються на аналітичному рахунку «Розрахунки за акредитивами» балансового рахунку № 313 «Інші рахунки в банку в національній валюті».[8, с. 236]

Розрахунковий чек — це письмове розпорядження чекодавця банкові, який веде його рахунок, сплатити чекодержателю вказану у чеку суму коштів. Чек являє собою документ, що виписується на бланку спеціальної форми [9, с. 246]. Розрахунки із застосу-

ванням розрахункових чеків обліковуються на синтетичних рахунках аналогічно акредитивам, але із застосуванням окремого аналітичного рахунка «Розрахунки з застосуванням розрахункових чеків» [8, с. 237].

Розрахунки чеками та акредитивами гарантують платежі постачальникам, але економічно не вигідні платникам, бо передбачають відволікання фінансових ресурсів у зв'язку з необхідністю їх депонування ще до моменту проведення самих розрахунків; це призводить до іммобілізації на певний час коштів із господарського обігу, уповільнює обіговість коштів.

У країнах з ринковою економікою поширені розрахунки на умовах відстрочки платежів з використанням векселів.

Вексель — це цінний папір, письмове боргове зобов'язання чітко встановленої форми, яке засвідчує обов'язок боржника (векселедавця) сплатити певну грошову суму в певний строк своєму кредиторі, власнику векселя (векселедержателю). Розрізняють два різновиди векселя — простий (соло-вексель) і переказний вексель (тратта). Ними можна вести розрахунки, бо вони можуть передаватися від одного векселедержателя до іншого за допомогою передавального напису — індосаменту, тобто виступають як засіб платежу.

Законодавство передбачає право підприємств (двох або групи підприємств) здійснювати розрахунки поза банком шляхом заліку взаємної заборгованості, коли взаємні зобов'язання боржників і кредиторів погашаються в рівнозначних сумах, і лише за їх різницею здійснюється платіж через банк на загальних підставах.

Більш-менш широкого застосування в Україні набув порядок розрахунків між двома підприємствами за сальдо зустрічних вимог. Такі розрахунки доцільні між підприємствами, що мають постійні сталі господарські зв'язки за взаємними поставками товарів, виконанням робіт, наданням.

При виборі форм безготівкових розрахунків фінансова служба підприємства-покупця зацікавлена в тому, щоб оплата продукції не відбувалася до перевірки дотримання всіх умов договору.

У взаєморозрахунках з віддаленими постачальниками цій вимозі найбільшою мірою відповідають розрахунки у формі платіжних вимог-доручень або платіжних доручень без попередньої оплати, а розрахунки з місцевими постачальниками найкраще вести у формі платіжних доручень або, що менш поширено, у формі розрахункових чеків.

У розрахунках з потенційними неплатниками, а також з покупцями, угоди з якими мають разовий характер, доцільно застосо-

увати ті форми розрахунків, які гарантують своєчасність платежів (акредитиви, розрахункові чеки, попередня оплата платіжними дорученнями) [9, с. 247].

При безготівкових розрахунках рекомендується застосовувати підприємством електронно-платіжну систему «Банк-клієнт», яка має ряд переваг. Бухгалтер зможе проконтролювати рух грошових коштів по 311 рахунку. Система електронних платежів «Клієнт-банк» забезпечує:

- передачу повідомлень, інформацій між клієнтом і банком у зашифрованому вигляді за допомогою сертифікаційних коштів захисту;

- автоматичне ведення протоколу (і захисту цього протоколу від модифікацій) передачі розрахункових документів між банком і клієнтом як у банк, так і в автоматизований робочий час (далі АРМ) клієнта.

- автоматичне архівування протоколів у кінці дня.

Висновок. У процесі господарської діяльності підприємства здійснюють розрахунки з іншими підприємствами, як у готівковій формі, так і без участі готівки, шляхом перерахування коштів з рахунку банку свого підприємства на відповідні рахунки іншого підприємства.

При здійсненні розрахунків можуть застосовуватись акредитивна, інкасова, вексельна форма розрахунків, а також форми розрахунків за розрахунковими чеками та з використанням розрахункових документів. Окрім того, все більшого поширення набувають розрахунки банківськими платіжними картками. Підприємство самостійно обирає найбільш вигідну для нього форму розрахунків. Найменш розвиненими в Україні є розрахунки грошовими чеками, а також вексельна форма, хоча остання має безліч переваг.

Банки можуть відкривати поточні, депозитні, бюджетні, позикові рахунки, субрахунки для філій, представництв тощо. Найпоширеніше сьогодні використання поточних і депозитних рахунків. При організації безготівкових розрахунків рекомендується запроваджувати електронну систему «Клієнт-банк», яка полегшить роботу підприємства з установою банку.

Список використаних джерел

1. *Ефимова Л.Г.* Банковские сделки: право и практика. — М.: НИМП, 2001. — 656 с.
2. *Рибченко М.Ф.* Оптимізація системи безготівкових розрахунків // Держава і регіони. Серія: Економіка і підприємництво. — 2009. — № 2.

3. *Твердохлібова Д.В.* Грошові потоки: методичні засади побудови і аналізу : [наук. доп.]— К.: НАН України; Інститут екон. прогнозування , 2000. — 88 с.
4. *Івасів Б.С.* Гроші та кредит. — Тернопіль : Вид-во «Карт-бланш», 2005. — 528 с.
5. *Кузьмин В.Ф.* Кредитные и расчетные правоотношения в промышленности. — М.: Юрид. лит., 1975. — С. 21.
6. *Солов'яненко Н.І.* Правовые условия для электронной коммерции // Підприємництво, господарство і право. — 2001. — №10.
7. *Гетманцев Д.О., Шукліна Н.Г.* Банківське право України: Навчальний посібник. — К.: Центр учбової літератури, 2007. — 344 с.
8. *Ловінська Л.Г., Жилкіна Л.В., Голенко О.М. та ін.* Бухгалтерський облік: Навч.-метод. посібник для самост. вивч. дисц. — К.: КНЕУ, 2005. — 370 с.
9. *Бандурка О.М.* Фінансова діяльність підприємств: Підр./ За ред. О.М. Бандурка. — К.: Либідь, 2002. — 384с.

Кармаліта Р.І., магістрант
ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана»
Науковий керівник — к.е.н., доцент О.Г. Величко

ОБЛІК І АУДИТ ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ НА МАЛИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

З переходом до ринкових відносин в економіці України змінились завдання бухгалтерського обліку. Насамперед він повинен забезпечити інформаційні потреби власника та інвесторів. Питання бухгалтерського обліку, його організації, формування показників звітності залишаються на сьогодні надзвичайно актуальними для підприємств різних форм власності, розмірів і видів діяльності. На особливу увагу серед них заслуговують малі підприємства України, розвиток яких є складовою частиною соціально-економічної політики держави, як зафіксовано у Національній програмі розвитку малого підприємництва до 2005 року.

В останні роки проводилась активна законодавчо-нормативна робота по спрощенню системи оподаткування, обліку та звітності малих підприємств. Проте, нормативні документи з обліку та фінансової звітності мають недоліки та вимагають доопрацювання.

9 липня 2009 року був офіційно опублікований і набув чинності МСФО. Відповідно до цього стандарту малі підприємства це непублічні комерційні компанії, складають фінансову звітність